

 **KIENO
PAREIGA?**

Neapmokamas darbas namuose

**Lietuvos moterų
lobistinė organizacija**

**Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija**

MOTERŲ IR VYRŲ FINANSINĖ (NE)PRIKLAUSOMYBĖ LIETUVOJE

Dr. Giedrė Purvaneckienė, Jurgita Pečiūrienė

Vilnius,

2025-11-21

TYRIMO PAGRINDIMAS (I)

- Tyrimai rodo, kad moterų nemokamo priežiūros darbo krūvis žymiai didesnis nei vyrų. Tai turi pasekmes tiek moterų karjerai, uždarbiui, pensijoms (2024 m. net 42% pensinio amžiaus moterų gyveno skurdo rizikoje), sveikatai ir iš to išplaukiančioms pasekmėms – finansinei priklausomybei, netolygiam valdžios ir galios pasiskirstymui, net smurtui artimoje aplinkoje.
- Pasaulinėje literatūroje galima rasti tris tendencijas kaip sumažinti moterims nemokamo darbo krūvį: nemokamo darbo pripažinimas, nemokamo darbo krūvio sumažinimas bei nemokamo darbo perskirstymas tarp lyčių.
- 2024 m. tyrimo „Nemokamas darbas namuose“ rezultatai parodė, kad Lietuvos gyventojams (daugiausia – moterims) kyla daugiau problemų dėl nemokamo darbo, prižiūrint vyresnio amžiaus žmones ar asmenis su negalia nei vaikus.

TYRIMO PAGRINDIMAS (II)

- Dėl ilgėjančio gyventojų amžiaus ir mažėjančio gimstamumo keičiasi visuomenės struktūra: daugėja vyresnio amžiaus gyventojų, mažėja jaunimo. Ilgėjant gyventojų amžiui, reikia vis daugiau priežiūros vyresnio amžiaus žmonėms, o galinčių teikti tą priežiūrą skaičius mažėja. Todėl priežiūros krūvis vidutinio amžiaus asmenims (ypač moterims) didėja.
- Sumažinti nemokamo darbo krūvį galima plėtojant valstybės ar savivaldybių priežiūros paslaugas, o taip pat paties asmens, kuriam reikalingos paslaugos, **finansinės nepriklausomybės didinimu**, kad jis galėtų pats apmokėti visas ar dalį jam reikalingų paslaugų.
- Finansinė nepriklausomybė ypač svarbi moterims, kadangi jos sudaro didžiąją dalį vyriausio amžiaus asmenų, kadangi joms tenka didžiausias nemokamos priežiūros krūvis ir kadangi jų pajamos mažesnės nei vyrų.

FINANSINĖ NEPRIKLAUSOMYBĖ, JOS KOMPONENTAI IR TYRIMO TIKSLAS

- **Finansinė nepriklausomybė (FN)** ir saugumas - gebėjimas savarankiškai valdyti savo finansus, priimti su pinigais susijusius sprendimus ir išlaikyti save be kitų pagalbos.
- **FN komponentai:** pajamos, taupymas ir investavimas, skolos valdymas, biudžeto sudarymas, finansinis planavimas, finansinis raštingumas, atsargos fondas.
- **Tyrimo tikslas** - išsiaiškinti ar skiriasi moterų ir vyrų finansinė nepriklausomybė bei kokie veiksniai tam daro įtaką.

TYRIMO PLANAVIMAS (I)

- Lietuvos gyventojų reprezentatyvi apklausa
- Apklausos klausimyne 16 klausimų apie FN sudarančius komponentus:
 - respondentų pajamas bei finansinius įsipareigojimus, pačių respondentų finansinės nepriklausomybės sampratą, jų subjektyvią nuomonę apie savo finansinę nepriklausomybę bei jos svarbą, trumpalaikį ir ilgalaikį finansinį saugumą bei finansinį raštingumą.

TYRIMO PLANAVIMAS (II)

Finansinio raštingumo testas. AR:

- seka savo pajamas ir išlaidas,
- planuoja savo biudžetą,
- turi santaupų ir reguliariai jų atideda,
- galvoja apie pensiją,
- kokie finansiniai tikslai, ar tokių turi,
- santaupos neša pelną,
- geba tinkamai priimti finansinių paslaugų sprendimus (tai yra, ar viską žino apie paskolas, kreditus, draudimus, ar gali lengvai priimti su tuo susijusius sprendimus, užtikrinti reguliary mokėjimą ir kt.),
- laiku apmoka mokesčius ir kitas sąskaitas,
- apsilankę parduotuvėje ar paslaugų teikimo vietoje nesivadovauja emocijomis?

LIETUVOS GYVENTOJŲ APKLAUSA

- Reprezentatyvią Lietuvos gyventojų apklausą pagal G. Purvaneckienės ir J. Pečiūrienės sudarytą klausimyną 2025 metų balandžio 5 – 19 d. atliko Lietuvos – Didžiosios Britanijos rinkos ir viešosios nuomonės tyrimų kompanija „Baltijos tyrimai“.
- Tyrimo metu buvo apklausta 1015 Lietuvos gyventojų (18 metų ir vyresnių) iš 111 atrankos taškų (31 miestas ir 45 kaimai).

FN SAMPRATA IR SVARBA

- **SAMPRATA**: Dažniausiai pasirenkamas variantas, kuriame akcentuojama ori senatvė – „Turėti tokias pajamas, kad pakaktų sukaupti reikiamą sumą oriai gyventi išėjus į pensiją“. Šį variantą pasirinko 38,3 % moterų ir 39,3 % vyrai.
- **SVARBA**: 94 % Lietuvos gyventojų finansinę nepriklausomybę vertina kaip svarbią: apie 61 % respondentų ją įvardija kaip labai svarbią, ir dar 33 % - kaip labiau svarbią.

MOTERŲ IR VYRŲ GAUNAMOS PAJAMOS PER MĖNESĮ, ATSKAIČIUS MOKESČIUS

(pajamų intervalai suformuoti pagal minimalų bei vidutinį užmokestį)

Pajamos, EUR	Moterys, %	Vyrai, %
Neturi jokių asmeninių pajamų	3,2	4,7
Iki 800 EUR	40,3	24,6
801 – 1400	34,5	27,2
1401 – 2800	14,5	28,4
Daugiau kaip 2800	0,9	5,4

MOTERŲ IR VYRŲ PAJAMŲ ŠALTINIAI

Pajamų šaltinis	Moterys, %	Vyrai, %
Darbo užmokestis	59,9	63,8
Pensija	32,3	21,8
Pašalpos ir kitos socialinės išmokos	8,8	9,6
Individualios veiklos pajamos	6,0	7,7
Stipendija, tėvų parama	4,9	5,4
Dividendai, kitos pajamos iš turto, būsto nuomos	2,7	3,5
Perlaidos iš užsienio	1,1	0,7

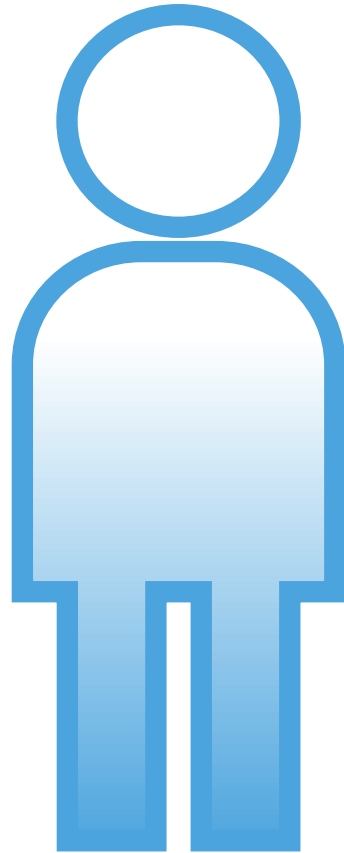
SKOLINIMASIS

62,6%

Neturi skolų,
paskolų

16,1%

Jaučia didelę
paskolų naštą

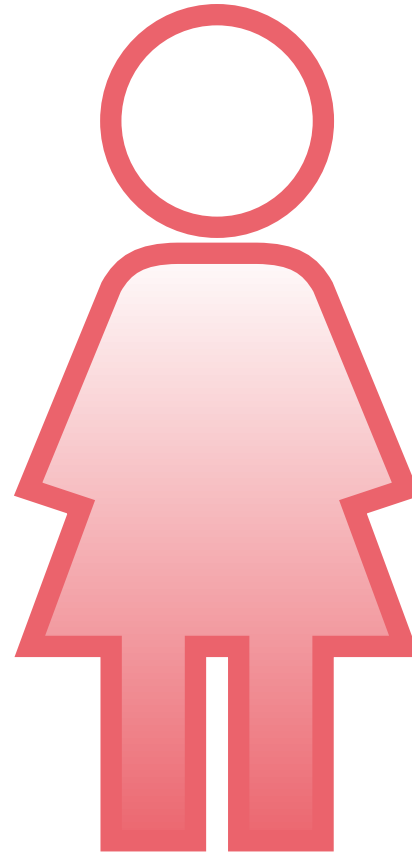

74 %

Neturi skolų
paskolų

8,8%

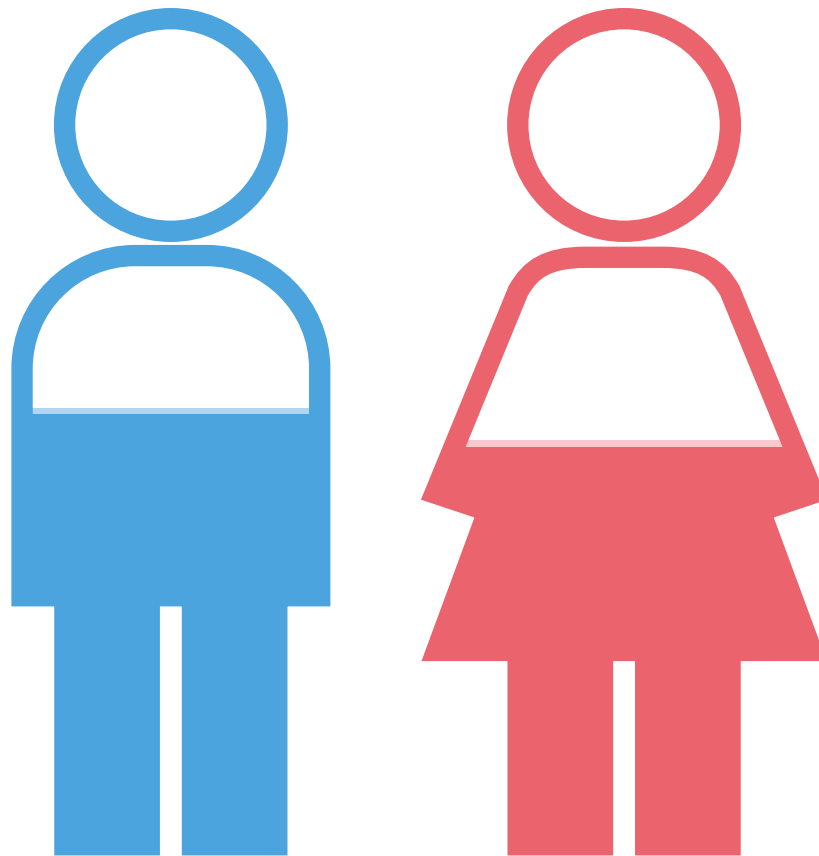
Jaučia didelę
paskolų naštą

LAIKO SAVE FINANSIŠKAI NEPRIKLAUSOMAIS

51%

Laiko save
visiškai arba
greičiau
finansiškai
nepriklausomais

47%

Laiko save
visiškai arba
greičiau
finansiškai
nepriklausomais

MAŽIAUSIOS PAJAMOS, KAD MOTERYS IR VYRAI GALĖTŲ JAUSTIS VISIŠKAI FINANSIŠKAI NEPRIKLAUSOMAIS

Pajamos, EUR	Moterys, %	Vyrai, %
1000 ar mažiau	20,0	14,2
1001 – 1500	21,6	19,1
1501 – 2000	27,7	22,8
2001 – 3000	15,4	25,8
3001 ir daugiau	3,8	8,6

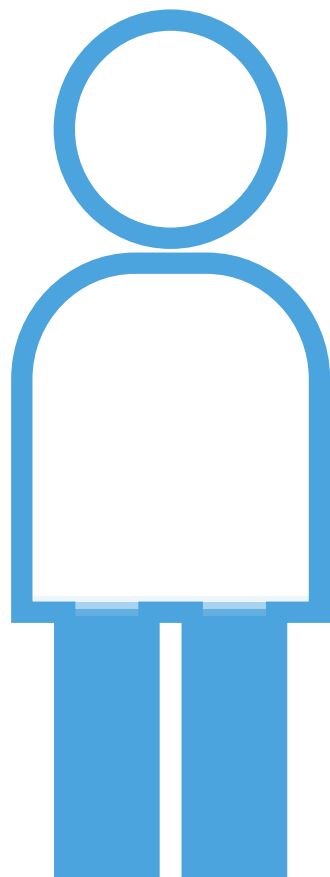
GALETŲ GYVENTI IŠ SANTAUPŲ, PRARADĘ PAGRINDINĮ PAJAMŲ ŠALTINĮ

31 %

Iki 1 mėnesio

30 %

Nuo 1 iki 3 mėn.

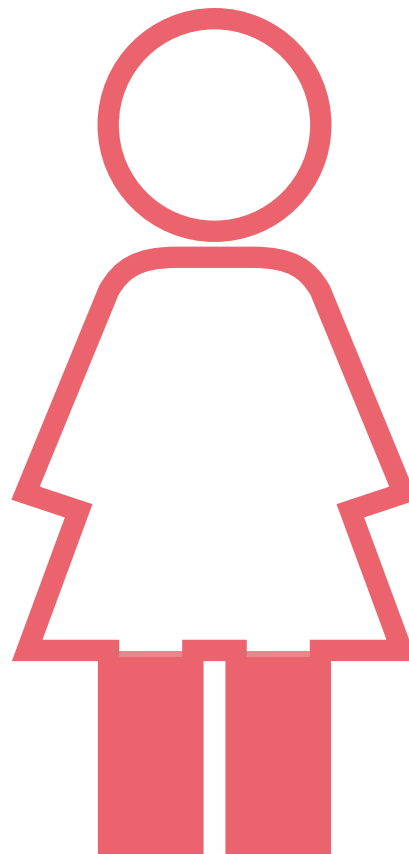

24 %

Iki 1 mėnesio

36 %

Nuo 1 iki 3 mėn.

FINANSINIO RAŠTINGUMO TESTAS

Finansinio raštingumo testo teiginiai	Moterys, %	Vyrai, %
Seka savo pajamas ir išlaidas	40,8	36,1
Seka savo pajamas ir planuoja savo išlaidas	35,2	31,6
Planuoja santaupas, numato, kam jas išleis	35,0	34,9
Planuoja santaupas ir tai, iš ko gyvens pensijoje, yra susipažinusi (-ęs) su II ir III pensijų pakopomis ir apsisprendusi (-ęs), ar ateityje kaups ar nekaups	8,7	9,2
Turi nusimačiusi (-ęs) finansinius tikslus: siekia išlaikyti esamą biudžetą, jį padidinti, investuoja	8,3	13,1
Santaupos ir investicijos neša pelną	1,2	3,7
Susipažinusi (-ęs) su kreditų, paskolų, draudimų sąlygomis ir gali reguliariai daryti įmokas	6,0	13,6
Visada laiku apmoka savo sąskaitas ir mokesčius	42,8	39,1
Planuoja kasdieninius pirkinius ir parduotuvėse nepasiduoda emocijoms nusipirkti patikusį, bet neplanuotą daiktą ar produktą	33,2	24,3
Niekada ar retai iš anksto planuoja savo pajamas ir išlaidas	5,1	9,9

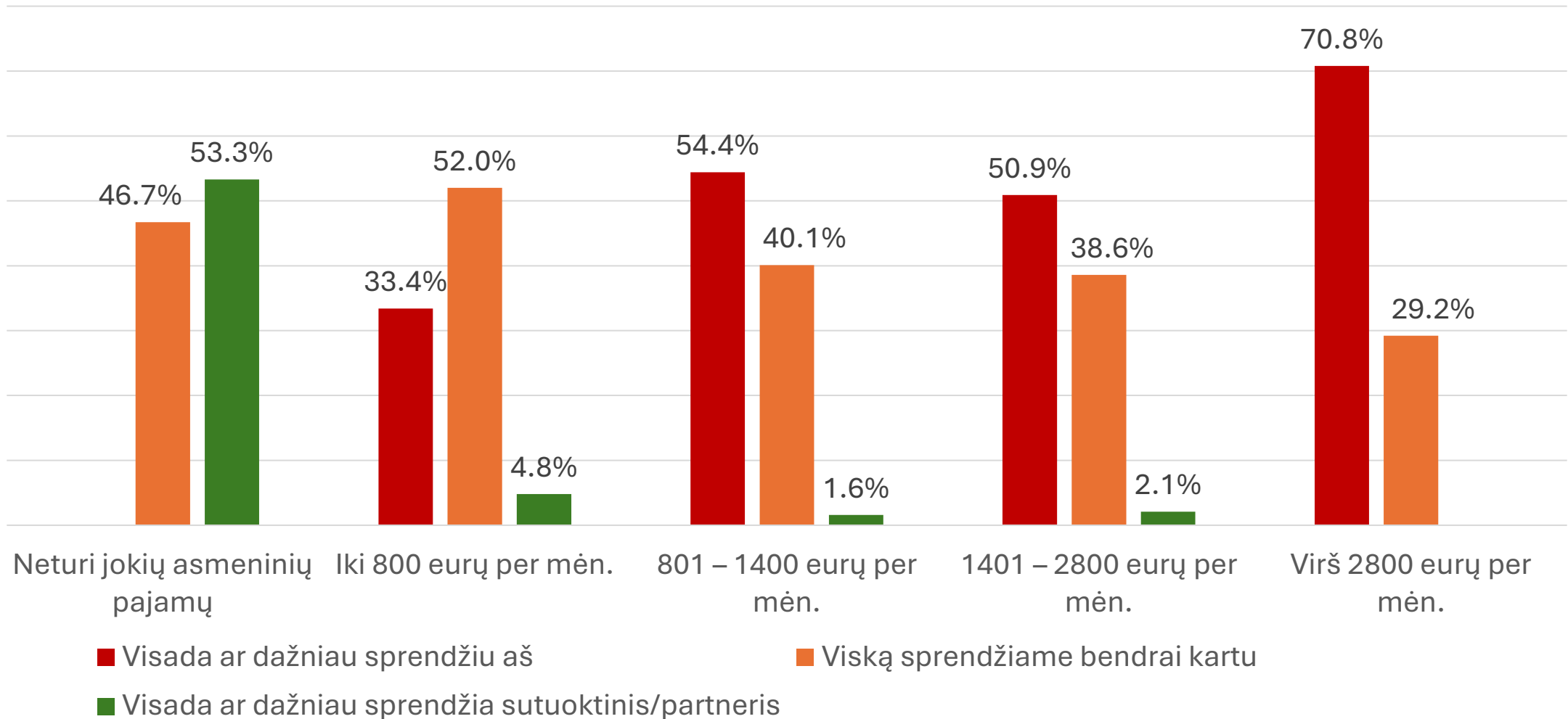
ILGALAIKIS FINANSINIS SAUGUMAS : FINANSINĖ NEPRIKLAUSOMYBĖ PENSIOJE

- Tik trečdalis (apie 32 %) Lietuvos gyventojų tikisi būti finansiškai nepriklausomais pensijoje, beveik pusė (apie 49 %) netiki tokia galimybe.
- Net penktadalis respondentų (19 %) nežino ką manyti šiuo klausimu.
- Skirtumų tarp moterų ir vyrų atsakymų iš esmės nėra. Moterys šiek tiek labiau linkusios manyti, kad nebus finansiškai nepriklausomos pensijoje („Tikrai ne“ ir „Greičiau ne“ – 49 %), lyginant su vyrais (47,9 %).

SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS DĖL FINANSŲ TVARKYMO NAMŲ ŪKYJE, PAGAL LYTĮ, %

	Visada ar daugiau aš		Abu vienodai		Visada ar daugiau sutuoktinė (-is)	
	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai
1. Kasdienių išlaidų pirkiniams tvarkymas	<u>56,5</u>	<u>13,5</u>	32,5	47,4	8,3	37,2
2. Namų ūkio finansų tvarkymas (sąskaitos, paskolos ar iš nuomos gautos pajamos)	39,8	30,1	36,7	44	20,6	23,6
3. Turto įsigijimas (būstas, automobilis ir kita) bei laisvų lėšų investavimas	<u>9,8</u>	<u>28,4</u>	65,5	62,8	21,9	4,9
4. Išlaidos, skirtos Jūsų asmeninėms reikmėms	<u>69</u>	<u>49,2</u>	25,6	37,2	2,8	10,3

MOTERŲ SPRENDIMŲ PRIĖMIMO DĖL ASMENINĖS KARJEROS PRIKLAUSOMYBĖ NUO PAJAMŲ

FINANSINĖS NEPRIKLAUSOMYBĖS INDEKSAS (FNL)

Finansinė nepriklausomybė yra daugiамatis dalykas - vieni gali turėti didesnes pajamas, kiti mokėti geriau taupyti ar planuoti savo išlaidas ir pan.

Tam, kad galėtume palyginti žmonių finansinę nepriklausomybę, sukūrėme sudėtinį rodiklį (indeksą) – Finansinės nepriklausomybės lygmenį (FNL). FNL sudaro 6 požymiai.

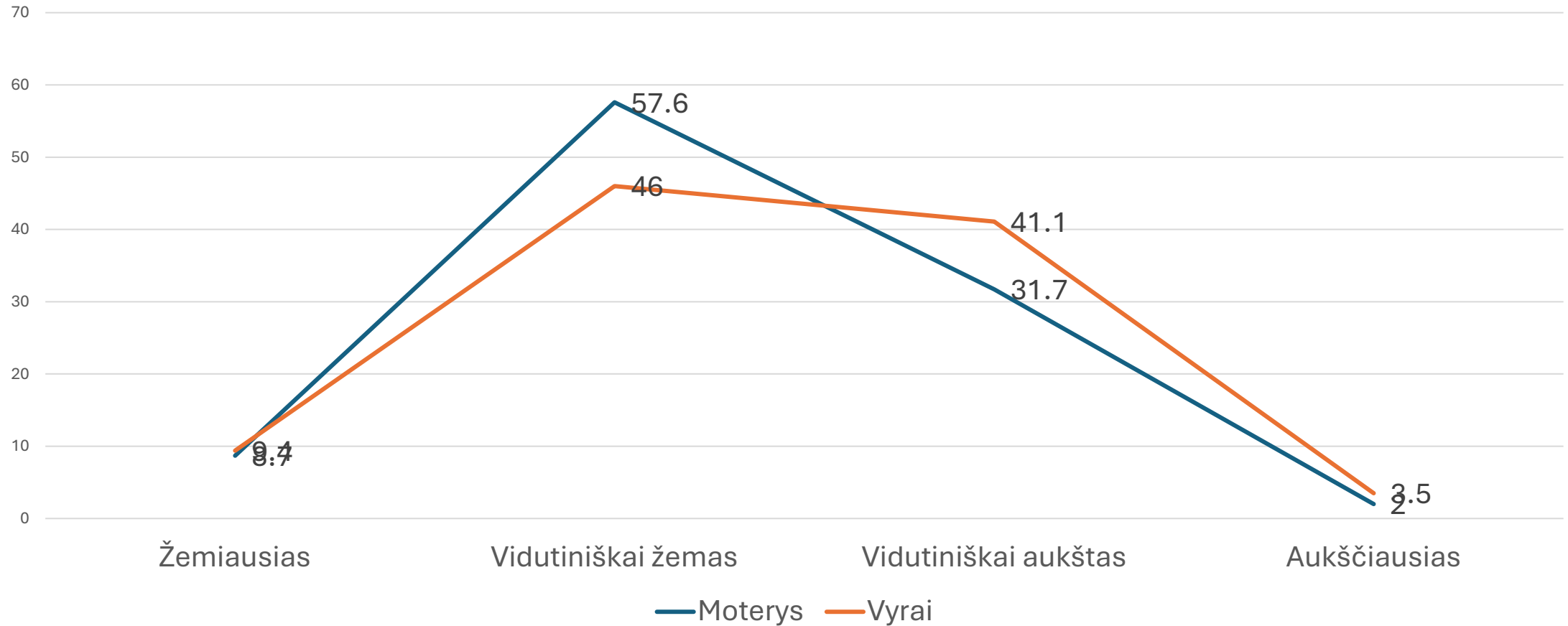
FNL POŽYMAI (I)

- Noras būti finansiškai nepriklausomu (motyvacija) – apklausoje klausimas apie finansinės nepriklausomybės svarbą.
- Asmeninės pajamos – tyrime suskirstytos į 4 grupes: iki vieno minimalaus atlyginimo (MMA), nuo MMA iki vidutinio darbo užmokesčio (VDU), nuo 1 iki 2 VDU ir daugiau kaip 2 VDU (skaičiuojamos neto pajamos).
- Dabartinė finansinė nepriklausomybė (subjektyvi) – apklausoje klausimas ar laiko save finansiškai nepriklausomu.

FINANSINĖS NEPRIKLAUSOMYBĖS INDEKSAS (FNL) (II)

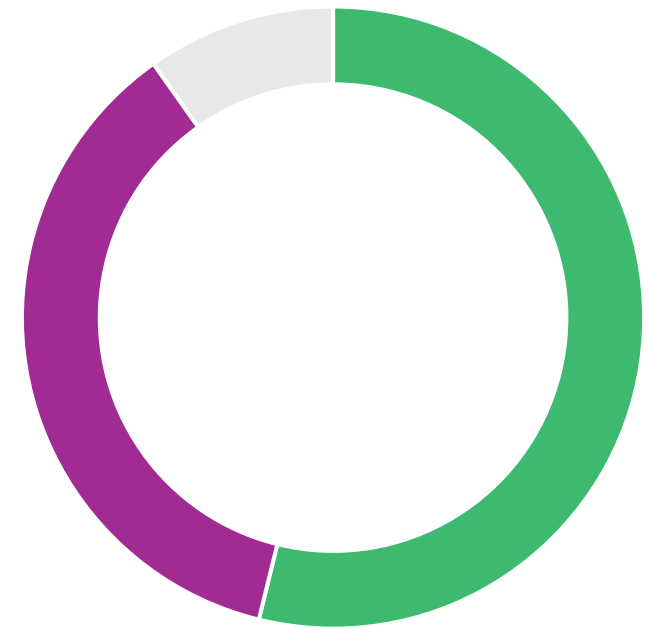
- Dabartinis finansinis / materialinis saugumas – apklausoje 2 klausimai: kiek laiko respondentas išgyventų, netekęs pagrindinio pajamų šaltinio, ir kokias išlaidas respondentas gali sau leisti.
- Saugumo prognozė / saugumas senatvėje (subjektyvi) – apklausoje klausimas ar respondentas galvoja, kad senatvėje bus (yra) finansiškai nepriklausomas.
- Finansinis raštingumas – apklausoje atsakymai į kelis klausimus, parengtus pagal kitų autorių finansinio raštingumo testą.

MOTERŲ IR VYRŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL FNL, %

FINANSINĖS NEPRIKLAUSOMYBĖS INDEKSAS. REZULTATAI (I)

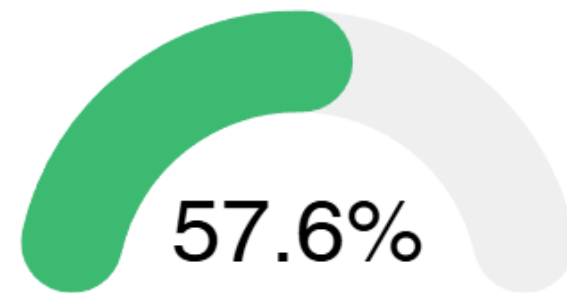
- Daugiau kaip pusė Lietuvos gyventojų (52,3 %) turi vidutiniškai žemą FNL.
- Dar kiek daugiau nei trečdalis (36 %) patenka į vidutiniškai aukšto FNL grupę. Į aukščiausio ir žemiausio FNL grupes patenka santykinai mažas moterų ir vyrų skaičius.

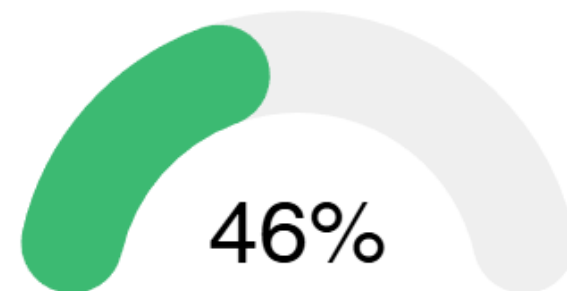
■ Vidutiniškai žemas FNL ■ Vidutiniškai aukštas FNL ■ Kita

FINANSINĖS NEPRIKLAUSOMYBĖS INDEKSAS. REZULTATAI (II)

- Moterų FNL vidutiniškai žemesnis už vyrų: žymiai daugiau moterų (57,6 %) nei vyrų (46 %) patenka į vidutiniškai žemo FNL grupę, o daugiau vyrų nei moterų - į vidutiniškai aukšto FNL grupę.

Vidutiniškai žemas FNL: moterys

Vidutiniškai žemas FNL: vyrai

FINANSINĖS NEPRIKLAUSOMYBĖS INDEKSAS.

REZULTATAI (III)

- Finansinės nepriklausomybės lygmuo susijęs su gaunamų pajamų rūšimi. Aukštesnis FNL susietas su darbo ar investicinėmis pajamomis, o žemesnis – su pajamomis iš socialinės paramos šaltinių ar pensijos. Vyrų individualios veiklos pajamos susietos su aukštesniu FNL, o moterų – su žemesniu.
- Moterys skolinasi žymiai rečiau už vyrus, o su skolomis ir paskolomis geriau tvarkosi aukštesnį FNL turinčios moterys.
- Ambicingesnį finansinės nepriklausomybės lygmens supratimą apsprendžia aukštesnis FNL.

FINANSINĖS NEPRIKLAUSOMYBĖS INDEKSAS

(IV)

- Santykiai šeimoje priklauso nuo sutuoktinių ar partnerių finansinės nepriklausomybės lygmens. Ypač tas svarbu moterims, kurių finansinės nepriklausomybės lygmuo vidutiniškai žemesnis už vyrų.
- Kuo aukštesnis FNL, tuo dažniau asmenys prisiima atsakomybę už finansų tvarkymą, tuo mažesni nesutarimai dėl bendrų išlaidų, tuo savarankiškesni sprendimai dėl asmens profesinės karjeros.

IŠVADOS: FINANSINĖ NEPRIKLAUSOMYBĖ NEMOKAMO PRIEŽIŪROS DARBO KONTEKSTE (I)

Kaip finansinė nepriklausomybė gali prisidėti prie nemokamo darbo krūvio sumažinimo?

- Darėme prielaidą, kad finansiškai nepriklausomi žmonės senatvėje, kai nebegalės savimi pasirūpinti patys, priežiūrą galės apmokėti iš savų išteklių.

IŠVADOS: FINANSINĖ NEPRIKLAUSOMYBĖ NEMOKAMO PRIEŽIŪROS DARBO KONTEKSTE (II)

- Pagal dabartinę padėtį dauguma Lietuvos gyventojų nebus finansiškai nepriklausomais, kai senatvėje ar dėl ligos nebegalės patys savimi pasirūpinti, kadangi dėl nepakankamų pajamų negalės užsitikrinti pensijos, kuri galėtų leisti jiems sumokėti už jiems reikalingas paslaugas. Todėl negalės prisidėti prie jų vaikų ar kitų giminių išlaisvinimo iš nemokamo darbo.

FINANSINĖS NEPRIKLAUSOMYBĖS SVARBA MOTERIMS

- FN ypatingai svarbi moterims ir dėl to, kad jų pajamos mažesnės, ir dėl to, kad jos atlieka didžiąją dalį nemokamo darbo, ir dėl to, kad jų gyvenimo trukmė ilgesnė nei vyrų.
- Papildomai verta atkreipti dėmesį į tai, kad šiuo metu moterų pensijos yra apie 90 eurų mažesnės nei vyrų. To priežastis – jau aukščiau aptartas moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumas. Taip pat, dėl tradicinių šeimos vaidmenų pasiskirstymo moterys dažniau daro karjeros pertrauką, kad pasirūpintų vaikais ar sergančiais artimaisiais. O paūzės karjeroje mažina darbo stažo trukmę, atitinkamai – įmokas į pensijų fondus.

REKOMENDACIJŲ GRUPĖS

1. Kelti Lietuvos gyventojų (ypač moterų) finansinį raštingumą (rengti įvairius mokymus, tarp jų – įtraukti į bendrojo lavinimo programas).
2. Užtikrinti, kad vaikų bei jaunuolių ugdymo procese nebūtų lyčių karjeros (bei, atitinkamai, finansinių lūkesčių bei savivertės) stereotipų apraiškų.
3. Skatinti pokyčius, kurie mažintų darbo užmokesčio skirtumus tarp skirtingų veiklos sektorių ir mažinti profesijų segregaciją pagal lytį.
4. Skatinti mažiausias pajamas gaunančias moteris persikvalifikuoti – suteikti joms galimybę lankyti nemokamus kvalifikacijos keitimo kursus bei mokymus.
5. Sudaryti sąlygas ir palankią informacinę bei emocinę aplinką moterims ir vyrams derinti priežiūros įsipareigojimus, karjerą ir asmeninius poreikius.

Dėkojame už dėmesį!

Moteryų informacijos centras

mic@lygus.lt

www.lygus.lt